
Stichting Cultuurfonds
van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten

Jaarverslag 1982

alsmede het artikel: 'Het Gemeentekrediet van België en zijn cultuurbeleid' door Camille Swinnen

Boekmanschting-Bibliothec
Herengracht 415 - 1017 BP - Amsterdam
Tel.: 243738/243739/243738/243739

Stichting Cultuurfonds
van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten

Jaarverslag 1982

alsmede het artikel: 'Het Gemeentekrediet van België en zijn cultuurbeleid' door Camille Swinnen

Index behandelde onderwerpen

Ontmoetingsproject muziekscholen	5
Zilver in gemeentelijk bezit	5
Premietoekenning werkstukken	6
Onderzoek agressie en vandalisme	6
Spreuken aan en in gemeentehuizen	6
Archeologisch onderzoek in historische stadskernen	7
Boekwerkjes over bodebussen	7
Onderlinge uitlening tussen gemeenten van BKR-kunstwerken	7
Onze groene stad	7
Bedrijfsmonumenten in Midden-Holland	8
Gemeentelijke sociaal-culturele statistiek	8

Het bestuur van de stichting

Mr. F.G.A. Huber,
oud-burgemeester van Goes, voorzitter

Mr. E.A. Lieftrinck,
oud-plv. thesaurier-generaal, vice-voorzitter

M.A. van der Have,
burgemeester van Leiderdorp

W.C. Hillenaar,
burgemeester van Boxmeer

Mevrouw A.Th. de Leeuw-Mertens,
burgemeester van Eemnes

Mr. H.W. Pannekoek,
burgemeester van Maasdriel

Dr. G.J. van der Top,
directeur van de Vereniging van Nederlandse
Gemeenten

Mr. N.M. Heijstek,
hoofd personeelszaken van de N.V. Bank voor
Nederlandsche Gemeenten,
secretaris

P.B. Bouman,
medewerker directie-secretariaat van de
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten,
tweede secretaris

Secretariaat:
Koninginnegracht 2
2514 AA 's-Gravenhage
telefoon (070) 483991

Verslag over het jaar 1982

van de Stichting Cultuurfonds van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten

Algemeen

De N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten heeft in 1964, ter gelegenheid van haar vijftigjarig bestaan, het initiatief genomen tot oprichting van een stichting die als opdracht meekreeg: de kennis van de gemeentelijke activiteiten op het gebied van cultuur en wetenschap te verdiepen en te verbreiden, alsmede de gemeentelijke activiteiten op dit gebied te bevorderen.

Het bestuur van de Stichting vat deze opdracht zó op, dat in de eerste plaats wordt getracht culturele en wetenschappelijke werkzaamheden te stimuleren die van algemeen gemeentelijk belang zijn. Daarnaast hebben ook werkzaamheden op het gemeentelijke culturele terrein, die naar het oordeel van het bestuur een bijzondere betekenis hebben, zijn belangstelling.

De Bank voor Nederlandsche Gemeenten benoemt voorzitter en vice-voorzitter; de vijf andere leden van het bestuur worden benoemd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Het bestuur van de Stichting voorziet in het secretariaat, in overleg met de Vereniging. Het secretariaat is sedert de oprichting gevestigd ten kantore van de bank.

Bestuur

In januari 1982 werden de heren M.A. van der Have en mr. H.W. Pannekoek, burgemeester van respectievelijk de gemeente Leiderdorp en de gemeente Maasdriel benoemd tot lid van het bestuur.

De per het einde van het verslagjaar aftredende bestuursleden, te weten mevrouw A.Th. de Leeuw-Mertens, burgemeester van de gemeente Eemnes, en dr. G.J. van der Top, directeur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, werden begin 1983 door de Vereniging herbenoemd.

Secretariaat

In de bezetting van het secretariaat kwam in het verslagjaar geen verandering.

Ontmoetingsproject muziekscholen

De vijfde reeks van ontmoetingen van leerlingen van muziekscholen, georganiseerd en gefinancierd door het Cultuurfonds, werd in het verslagjaar voortgezet met ontmoetingen te Roermond (noordelijk Limburg), Elst (zuidelijk Gelderland), Doetinchem (oostelijk Gelderland) en Heerenveen (Friesland).

In het kader van deze reeks zullen in 1983 ontmoetingen plaatsvinden te Katwijk (Zuid-Holland), Heerhugowaard (Noord-Holland) en Middelburg (Zeeland). Tijdens deze bijeenkomsten hebben leerlingen van erkende muziekscholen, welke voor wat betreft hun financiering in belangrijke mate van de gemeenten afhankelijk zijn, de gelegenheid met elkaar te musiceren.

Het programma voor deze ontmoetingen, die altijd op zaterdagen plaatsvinden, is zo samengesteld dat 's morgens leerlingen van verschillende muziekscholen, die nog niet eerder met elkaar geoefend hebben, gezamenlijk werken instuderen en het resultaat daarvan 's middags tijdens een slot-bijeenkomst ten gehore brengen voor ouders en andere belangstellenden. Deze opzet die veel inzet vergt van docenten en leerlingen blijft zich in een zeer grote belangstelling verheugen.

Het welslagen van deze ontmoetingsdagen dankt het Cultuurfonds in het bijzonder aan de organisator van het project, de heer dr. J. Daniskas, oud-rijksinspecteur voor het muziekonderwijs.

Zilver in gemeentelijk bezit

In het verslagjaar werd begonnen met de beschrijving en catalogisering van het zilver dat zich in het bezit van gemeenten in de provincie

6 Limburg bevindt. Deze werkzaamheden zullen ook geheel 1983 voortduren. Na voltooiing van de inventarisatie zal het bestuur zich beraden over de vraag of en op welke wijze het verkregen materiaal gepubliceerd kan worden. De uitgave van het boek over het Zeeuws gemeentelijk zilver, waarvan in het vorig jaarverslag melding werd gemaakt, is een succes geworden. Reeds na enkele maanden was het boek uitverkocht.

Premietoekenning werkstukken

Sinds 1977 bestaat de mogelijkheid doctorale scripties en daarmee vergelijkbare werkstukken, die van wetenschappelijke en/of praktische betekenis voor het gemeentewezen kunnen worden geacht, in te zenden ter verkrijging van een premie. In beginsel worden de gepremieerde werkstukken door het Cultuurfonds uitgegeven in een daartoe bestemde reeks.

Het bestuur wordt daarbij geadviseerd door een commissie welke het afgelopen jaar bestond uit de heren mr. L.G. van Reijen (voorzitter), prof. dr. P.B. Boorsma en mr. R. Streng. In de loop van 1982 werden 7 werkstukken ter beoordeling ingezonden. De 10 in 1981 ontvangen werkstukken werden in het voorjaar van 1982 door de commissie beoordeeld. Conform het advies van de commissie kende het bestuur een premie toe aan de heer G.J. de Vries voor zijn scriptie 'Iedereen kan met stenen gooien' en aan de heer J.L.M. van Wesemael voor zijn scriptie 'Specifieke uitkeringen en de financiële zelfstandigheid van de gemeenten'. De publikaties in de reeks van gepremieerde werkstukken, welke thans 12 boekwerkjes omvat, verschenen aan het eind van het verslagjaar. Aan alle gemeentebesturen die daartoe door intekening de wens te kennen gaven werd een gratis exemplaar van elk boekje aangeboden.

Overigens zijn alle gepubliceerde werkstukken tegen een geringe prijs verkrijgbaar bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Onderzoek agressie en vandalisme

In december 1981 werd besloten tot een studie van de talrijke publikaties in binnen- en buitenland inzake de problematiek van agressie en vandalisme. Het resultaat van deze studie, waarvoor ook enige eigen verkenningen konden worden verricht, zou moeten leiden tot een voorstel voor de opzet van een themanummer van het maandblad Jeugd en Samenleving over genoemde problematiek.

Het in het verslagjaar door een onderzoeksbureau uitgebrachte voorstel week echter te zeer af van de bedoelingen van het bestuur namelijk met een dergelijk themanummer – eventueel gevolgd door een symposium – een praktische handreiking te bieden aan gemeentebestuurders bij hun confrontatie met de problematiek van agressie en vandalisme en het zoeken naar mogelijkheden ter beperking en voorkoming. Overigens kon ook de redactie van Jeugd en Samenleving zich niet vinden in het uitgebrachte voorstel.

De redactie van Jeugd en Samenleving en het bestuur van het Cultuurfonds hebben de gedachte van een themanummer niet laten varen. Thans wordt een werkgroep geformeerd waarin naast deskundigen van verschillende disciplines ook enkele gemeentebestuurders zitting zullen nemen. Het ligt in de bedoeling dat enkele leden van die werkgroep en indien gewenst ook anderen vanuit de eigen invalshoek een schriftelijke bijdrage voor een themanummer zullen leveren. Dit themanummer zal echter eerst in 1984 uitkomen.

Spreekwoorden aan en in gemeentehuizen

De in het vorig jaarverslag uitgesproken verwachting, dat in het najaar van 1982 de verschijning van een boek gewijd aan spreekwoorden aan en in gemeentehuizen tegemoet kan worden gezien is niet uitgekomen. Het materiaal bleek zo omvangrijk en de bewerking

zo tijdrovend dat dit boek van de heer mr. H.E. Phaff, oud-directeur van de Vereniging, eerst de tweede helft van 1983 zal verschijnen.

Archeologisch onderzoek in historische stadskernen

In februari 1982 verscheen 'Het bodemarchief bedreigd'. Dit boek is een verslag van een onderzoek naar resten van archeologische waarde in Nederlandse historische stadskernen dat met financiële steun van het fonds verricht is door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodemonderzoek.

Een exemplaar van het boek is aan alle gemeentebesturen in Nederland gezonden.

Boekwerkjes over bodebussen

Het fonds verleende financiële steun aan een tweetal boekjes over de bodebus, t.w. 'De Bodebus in het Zuiden', een inventarisatie van bodebussen van gemeenten, waterschappen en ambachtsgilden in Zeeland, Noord-Brabant, Limburg en België, en 'De Bodebus in Gelderland, Utrecht en Overijssel', een inventarisatie van bodebussen van gemeenten, waterschappen en ambachtsgilden in Gelderland, Utrecht en Overijssel.

Beide boekjes zijn van de hand van de heer M. Agterberg te Schipluiden en zijn een vervolg op 'De Hollandsche Bodebus' waaraan het fonds eerder financiële steun verleende.

Onderlinge uitlening tussen gemeenten van BKR-kunstwerken

Een aantal gemeenten in Nederland beschikt over kunstwerken die in het kader van de Beeldende Kunstenaars Regeling zijn aangekocht maar die zijn opgeslagen omdat er geen mogelijkheden zijn deze te exposeren. Dat kan zijn omdat de desbetreffende gemeenten reeds over veel kunstwerken – vaak

van enkele kunstenaars – beschikken. Aan de andere kant zal het voorkomen dat gemeenten over weinig kunstwerken beschikken en meer werk zouden kunnen exposeren, dan wel gemeenten die eens van andere dan van de plaatselijke kunstenaars werk voor een expositie willen gebruiken. Het bestuur heeft zich in het verslagjaar beraden over mogelijkheden om de onderlinge uitlening van kunstwerken tussen gemeenten te bevorderen.

Als een eerste stap in die richting wordt getracht te komen tot een vorm van inventarisatie van bij de gemeenten aanwezige BKR-werken.

Onze groene stad

In het kader van het project 'Premietoekenning werkstukken' werd in 1981 een doctorale scriptie ingezonden die tot onderwerp had een onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke zorg voor openbaar groen, in het bijzonder in Amsterdam sedert het begin van de 19e eeuw.

Met betrekking tot dit werkstuk gaf de beoordelingscommissie het bestuur in overweging in overleg met de auteur en anderen na te gaan of wellicht een meer uitgewerkt geschrift met medewerking van het fonds – buiten de reeds genoemde scriptiereeks – voor publikatie gereed kon worden gemaakt.

Bedoeld overleg leidde ertoe dat besloten werd ten behoeve van de auteur, de heer drs. M. van Rooijen, een stipendium beschikbaar te stellen voor de bewerking van zijn scriptie.

Het resultaat van deze bewerking is dat thans een manuscript op tafel ligt dat de historische ontwikkeling van het stadspark in Nederland van kasteeltuin tot participatiepark laat zien.

Het bestuur beraadt zich er nog over of en op welke wijze tot publikatie van 'Onze groene stad' kan worden overgegaan.

8 Bedrijfsmonumenten in Midden-Holland

Een subsidie werd beschikbaar gesteld ten behoeve van de publikatie 'Bedrijfsmonumenten in Midden-Holland'. Het boek, dat in 1983 verschijnt, is een verkenning in woord en beeld van de monumenten van bedrijf en techniek in een gebied dat bekend is om zijn typisch Hollandse polderlandschap en zijn rijke ambachtelijke en industriële geschiedenis, die in stad en land sporen heeft achtergelaten in de vorm van fabrieksgebouwen, werkplaatsen, scheepswerven, pakhuizen, veren etc.

Gemeentelijke sociaal-culturele statistiek

Op diverse beleidsterreinen blijkt een leemte te bestaan in de informatievoorziening over het gemeentelijk uitgavenpatroon. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten wil daarin enigszins voorzien door een reeks van publikaties uit te brengen over gemeentelijke uitgaven die het beleidsterrein van het welzijn als onderwerp hebben.

Het fonds heeft besloten de eerste publikatie in deze reeks die handelt over de gemeentelijke uitgaven voor podiumkunsten financieel mogelijk te maken.

Fotopanelen van de tentoonstelling Stedenspiegel

Het fonds houdt een overzicht in 25 fotopanelen beschikbaar, betrekking hebbend op de in 1964 op initiatief van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten gehouden tentoonstelling Stedenspiegel. De panelen geven een goed overzicht van het ontstaan van de plaatselijke samenlevingen in ons land en hun ontwikkeling tot de positie die de gemeenten thans innemen.

De panelen worden om niet ter beschikking gesteld ten behoeve van tentoonstellingen in scholen, gemeenschapscentra, dorpshuizen en dergelijke instellingen.

Andere thema's

Ook in het verslagjaar zag het bestuur zich genoopt in een aantal gevallen afwijzend te reageren op verzoeken om financiële steun. Die verzoeken moesten om diverse redenen worden afgewezen, doch zeer vaak omdat het aanbevolen initiatief van niet meer dan plaatselijk belang was en geen duidelijk algemeen gemeentelijk belang aangetoond kon worden.

Ook thans weer brengt het bestuur gaarne dank aan al degenen die op zijn verzoek bereid waren hun deskundige visie te geven bij de voorbereiding van zijn beslissingen.

Ten slotte wordt ook nu weer grote erkentelijkheid betuigd aan de directie van de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten, die ook in het verslagjaar het Cultuurfonds in sterke mate financieel en materieel heeft gesteund.

Balans per 1 januari 1983

	01-01-1983	01-01-1982
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten:		
depositorekening	f 625.000,—	f 650.000,—
rekening-courant	74.009,31	34.692,72
Interest	12.025,54	22.319,48
Debiteuren	1.977,65	3.034,62
	<u>f 713.012,50</u>	<u>f 710.046,82</u>

Rekening van baten en lasten over 1982

	1982	1981
Algemene kosten	f 31.742,34	f 27.817,56
Kosten diverse projecten	116.620,—	386.308,67
Voordelig saldo	77.837,47	—
	<u>f 226.199,81</u>	<u>f 414.126,23</u>

	01-01-1983	01-01-1982
Vermogen	<i>f</i> 340.296,85	<i>f</i> 262.459,38
Voorziening projecten	316.862,94	336.120,50
Crediteuren	55.852,71	111.466,94
	<i>f</i> 713.012,50	<i>f</i> 710.046,82

	1982	1981
Bijdrage N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten	<i>f</i> 150.000,—	<i>f</i> 150.000,—
Interest depositorekening	66.057,41	69.840,87
Interest rekening-courant	1.441,80	1.438,63
Vrijgevallen voorziening projecten	5.000,—	10.000,—
Opbrengst verkoop boekwerken	3.700,60	13.512,65
Nadelig saldo	—	169.334,08
	<i>f</i> 226.199,81	<i>f</i> 414.126,23

Projecten

2

	voorzieningen 01-01-1982	uitgegeven in 1982 t.l.v. de reserve
Ontmoetingen muziekscholen	f 85.120,50	f 34.024,21
Zilver in gemeentelijk bezit	40.000,—	500,—
Restauratie collegezaal Thorbecke	8.000,—	—
Premietoekenning werkstukken	60.000,—	41.968,07
Onderzoek agressie en vandalisme	47.000,—	—
Oudheidkundig bodemonderzoek	5.000,—	—
Incidentele steunverleningen		
Catalogus Ambachtsmuseum Verborg	5.000,—	—
Onderzoek iconografie in stadhuizen	1.000,—	—
Studie notariaat Tweeherig Maastricht	3.000,—	3.000,—
Spreuken aan en in gemeentehuizen	57.000,—	21.385,28
Architectuurgids 1945 - 1980	10.000,—	10.000,—
Studie participatie besluitvorming stadsvernieuwing	15.000,—	15.000,—
Bodebussen in het Oosten / Zuiden	—	—
Onze groene stad	—	—
Bedrijfsmonumenten in Midden-Holland	—	—
Gemeentelijke sociaal-culturele statistiek	—	—
	f 336.120,50	f 125.877,56

uitgegeven in 1982 t.l.v. baten en lasten	nieuwe reserveringen	totale lasten in 1982	voorzieningen 01-01-1983
<i>f</i> —	<i>f</i> —	<i>f</i> —	<i>f</i> 51.096,29
—	—	—	39.500,—
—	—	—	8.000,—
—	40.000,—	40.000,—	58.031,93
—	—	—	47.000,—
—	-/- 5.000,—	-/- 5.000,—	—
—	—	—	5.000,—
—	—	—	1.000,—
—	—	—	—
—	25.000,—	25.000,—	60.614,72
—	—	—	—
—	—	—	—
5.000,—	2.500,—	7.500,—	2.500,—
—	35.700,—	35.700,—	35.700,—
—	2.500,—	2.500,—	2.500,—
—	5.920,—	5.920,—	5.920,—
<i>f</i> 5.000,—	<i>f</i> 106.620,—	<i>f</i> 111.620,—	<i>f</i> 316.862,94

Publikaties

4 Bij het secretariaat zijn nog verkrijgbaar de navolgende publikaties:

Bewoonbaar of onbewoonbaar (1969) gratis
Samenvatting van een gedachtenwisseling omtrent de problematiek van de verstedelijking van ons land.

Ambtsketens van burgemeesters in Nederland (1979) f24,50
Mevrouw drs. B. ter Molen-den Outer.

Ontmoetingsproject muziekscholen; een terugblik op het musiceren van 20.000 jongeren (1981) gratis
Een vraaggesprek door de heer P.B. Bouman met de heer dr. J. Daniskas naar aanleiding van het 10 jaar geleden gestarte ontmoetingsproject muziekscholen.

Verkrijgbaar bij de Uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Nassaulaan 12, 2514 JS 's-Gravenhage:

Hoeveel het was . . . en hoe weinig, drieëndertig notities bij het gemeentelijk cultuurbeleid (1974) f12,75
Mr. A.F. Kamp schetst ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Stichting Gemeentelijk Cultuurfonds in zijn notities een beeld van de ontwikkeling van de culturele taak van de gemeente.

Recallrecht in het licht van de representatie¹⁾ (1978) f12,50
A.C.P. van den Broek.

Enige privaatrechtelijke aspecten van de gemeentelijke onroerend-goedbelastingen¹⁾ (1978) f12,50
J.P. Kruimel.

De inrichting van de gemeentebegroting¹⁾ (1979) f12,50
G.J. Bakker.

Complementair bestuur en planning¹⁾ (1979) f17,50
F.M.J. Hendrickx.

Besluitvormingsprocedures bij de stadsvernieuwing¹⁾ (1979) f22,50
F.A.M. van der Ham.

Woningdifferentiatie en stadsvernieuwing in Amsterdam¹⁾ (1979) f17,50
H.Q. Meijer.

Wonen tussen wal en schip. Het woonschip, een aanvaardbare woonvorm?¹⁾ (1980) f17,50
H. van der Logt-Ebberink.

Onroerend-goedbelastingen¹⁾ (1981) f17,50
W.M. Bots
A.G.P.M. Maas.

Deeltijdarbeid: een probleem voor de organisatie?¹⁾ (1981) f17,50
L.J. van der Have
R.A. van Mill
G.K.W.F. de Vaynes van Brakell Buys.

Schadevergoeding ter zake van een beschikking¹⁾ (1981) f17,50
W.J.A. Vellekoop.

Iedereen kan met stenen gooien¹⁾ (1982) f12,50
G.J. de Vries.

Specifieke uitkeringen en de financiële zelfstandigheid van de gemeenten¹⁾ (1982) f12,50
J.L.M. van Wesemael.

Het karakter van openbaarheid¹⁾ (1983) f12,50
F. Suurmond.

¹⁾ Door de Stichting Cultuurfonds van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten gepremieerde en gepubliceerde scriptie.

**Het bestemmingsplan en de zones van de Wet
geluidhinder¹⁾ (1983)** f12,50
A.B. Dalmijn.

De volgende uitgaven werden door de Stichting
Cultuurfonds van de Bank voor Nederlandsche
Gemeenten financieel gesteund:

Technieken in de beeldende kunst (1971)
Uitgave Stichting Kunst en Bedrijf.

Het rijkskamergerecht en de Nederlanden (1972)
door dr. P.L. Nève
Uitgave Koninklijke Van Gorcum & Comp. B.V. te
Assen.

**Het dagboek van de burgemeesterszoon Willem Jansz
Verwer (1973)**
Uitgave gemeente Haarlem.

**Van stads- en plattelandsbestuur naar gemeente-
bestuur (1973)**
door mr. M.J.V.A. Kocken
Eigen uitgave; niet meer verkrijgbaar.

**Sociaal-democratische gemeentepolitiek in katholiek
Nijmegen 1894-1927 (1974)**
door dr. P.F. Maas
Uitgave drukkerij gebr. Janssen B.V. te Nijmegen.

**Klein geld – grof geld, munten van de Nederlandse
steden (1974)**
door dr. H. Enno van Gelder
Eigen uitgave; niet meer verkrijgbaar.

Monument en samenleving (1975)
Uitgave Raad der Europese Gemeenten.

Holland op zijn smalst (heruitgave – 1975)
door Victor de Stuers
Uitgave Unieboek B.V. Bussum.

Dorp in Drenthe (1975)
door Jo Boer
Uitgave Boom Pers Drukkerijen B.V. te Meppel.

**De gemeentelijke uitgaven voor culturele doeleinden
(1975)**
Eigen uitgave; niet meer verkrijgbaar.

Monument en binnenstad (1976)
Uitgave Raad der Europese Gemeenten.

Geschrift en getal (1976)
door dr. S. Hart
Uitgave Historische Vereniging Holland.

**Planning van een woonwijk als politieke,
administratieve en stedenbouwkundige opgave (1976)**
Uitgave SISWO te Amsterdam.

**De stadsrekeningen van Zutphen van 1364-1445/46
(3 delen – 1977)**
door R. Wartena
Uitgave Gemeente-archief Zutphen.

Kunst en omgeving (1977)
Uitgave Stichting Kunst en Bedrijf.

De burgemeester in deze tijd (1978)
door W. Derksen en H. Roelfsema
Uitgave Nederlands Genootschap van
Burgemeesters.

In 't land van belofte: in de nieuwe stad (1978)
Ideaal en werkelijkheid van de stadsuitleg in de
Republiek, 1580-1680, door Ed Taverne
Uitgave Gary Schwartz, Maarssen.

Monument en landelijk gebied (1978)
Uitgave Raad der Europese Gemeenten.

¹⁾ Door de Stichting Cultuurfonds van de Bank voor
Nederlandsche Gemeenten gepremieerde en gepubliceerde
scriptie.

6 **De criminele vonnisboeken van Leiden 1533-1811**
door H.M. van der Heuvel (1977-1978)
Uitgave Rijnland, tijdschrift voor sociale genealogie
en streekgeschiedenis voor Leiden en omstreken.

Bolwerk der Nederlanden (1979)
door L.J. Morreau
Uitgave Koninklijke Van Gorcum & Comp. B.V. te
Assen.

De stad Delft, cultuur en maatschappij tot 1572 (I)
(1980)²⁾
Uitgave stedelijk museum Het Prinsenhof, Delft.

**Naar één gemeentewet. Uniformerende regelingen
1798-1850 voorafgaande aan de gemeentewet 1851**
(1980)
door mr. B.C. Vis
Uitgave W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle.

**Publikatieplannen voor stadsvernieuwing.
Een studie over de verhouding tussen planning en
recht** (1980)
door F.L. Bussink
Uitgave Samsom B.V., Alphen aan den Rijn.

**De Hollandsche bodebus. Inventarisatie van
bodebussen van gemeenten en waterschappen in
Noord- en Zuid-Holland** (1980)
door M. Agterberg
Uitgave in samenwerking met de gemeente
Schipluiden.

Zilver in gemeentelijk bezit, deel Zeeland (1981)
Eigen uitgave (beperkte oplage); niet meer
verkrijgbaar.

**De Bodebus in het Zuiden. Inventarisatie van
bodebussen van gemeenten, waterschappen en
ambachtsgilden in Zeeland, Noord-Brabant, Limburg
en België** (1981)
door M. Agterberg
Uitgave in samenwerking met de gemeente
Schipluiden.

**De stad Delft, cultuur en maatschappij van 1572 tot
1667 (II)** (1981)³⁾
Uitgave stedelijk museum Het Prinsenhof, Delft.

Het notariaat in het tweeherig Maastricht (1981)
door dr. A.Fl. Gehlen
Uitgave Koninklijke Van Gorcum & Comp. B.V. te
Assen.

**Het bodemarchief bedreigd. Archeologie en
planologie in de binnensteden van Nederland** (1981)
Uitgave Staatsuitgeverij.

Het oud-archief van de gemeente Zutphen
Derde stuk regestenlijst van brieven index, Deel I
en Deel II (1981)
door M.M. Doornink-Hoogenraad en W. Zondervan
Uitgave gemeentearchief Zutphen/De Walburg Pers.

**Kunst als bouwpartner bij de bouw van het raadhuis
van Amstelveen** (1981)
Uitgave gemeente Amstelveen.

nummer 'Radiaal' over stedelijk bouwen (1981)
Informatie en communicatieblad van de Culturele
Raad Noord-Holland.

Urban renewal participation experiments (1982)
Studie naar de participatie van de burger aan de
besluitvorming inzake de stadsvernieuwing, door
de Raad der Europese Gemeenten
Uitgave Raad der Europese Gemeenten, sectie
Nederland.

²⁾ Dit boekwerk is het eerste van een viertal delen omtrent de
geschiedenis van de stad Delft.

³⁾ Dit boekwerk is het tweede van een viertal delen omtrent
de geschiedenis van de stad Delft.

De Bodebus in Gelderland, Utrecht en Overijssel
Inventarisatie van bodebussen van gemeenten,
waterschappen en ambachtsgilden in Gelderland,
Utrecht en Overijssel (1983)

door M. Agterberg

Uitgave in samenwerking met de gemeente
Schipluiden.

Gemeentelijke uitgaven voor podiumkunsten (1983)

Eerste publikatie in de reeks over gemeentelijke
uitgaven op het beleidsterrein welzijn

Uitgave Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Gemeentelijke uitgaven voor openbare bibliotheken
(1983)

Tweede publikatie in de reeks over gemeentelijke
uitgaven op het beleidsterrein welzijn

Uitgave Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Bedrijfsmonumenten in het groene hart van Holland
(1983)

Een verkenning van monumenten van bedrijf en
techniek in Midden-Holland en West-Utrecht

Uitgave Waanders Zwolle.

-
- 8 Het bestuur van de Stichting Cultuurfonds van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten heeft de gewoonte bij het jaarverslag een bijlage te voegen, waarin over een onderwerp van algemeen gemeentelijk belang een beschouwing wordt opgenomen van de hand van een ter zake deskundige.
- Het jaarverslag 1982 gaat vergezeld van een uiteenzetting inzake het cultuurbeleid van het Gemeentekrediet van België door de heer Camille Swinnen, cultureel adviseur van de directie van die bank.
- Het Gemeentekrediet is een instelling die qua doelstelling te vergelijken is met de Bank voor Nederlandsche Gemeenten. De wijze waarop beide instellingen hun doelstelling trachten te bereiken is echter verschillend.
- Het cultuurbeleid van het Gemeentekrediet dat geïntegreerd is in het commerciële beleid is daar een voorbeeld van.
- Het bestuur van het Cultuurfonds is de directie van het Gemeentekrediet en de auteur erkentelijk voor deze bijdrage.

Overzicht bijlagen jaarverslag:

1977 'Kunstuitleen waarheen?'
door drs. J. Walter

1978 'Het muziekonderwijs in Nederland'
door dr. J. Daniskas en A.J.M. Smeets

1979 geen bijlage

1980 'Kunstzinnige vorming in Nederland'
door drs. C.J. Post

1981 'Het veel geroemde en vaak verguisde
orkestenbestel'
door mr. P. van den Bos

Het gemeentekrediet van België en zijn cultuurbeleid

Het 'Gemeentekrediet van België – Crédit Communal de Belgique – Gemeindekredit von Belgien' is de bank van alle Belgische gemeenten en provinciën. De traditionele structuur van België – drie niveaus: staat, provinciën en gemeenten – is sedert het begin van de jaren 70 erg complex geworden. De Staatsstructuur voorziet thans drie 'gemeenschappen' – de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige –, vier 'taalgebieden' – het Nederlands taalgebied, het Frans taalgebied, het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en het Duits taalgebied –, en drie 'gewesten' – het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse gewest. De gewesten mogen niet verward worden met de 'taalgebieden'.

In feite is het Gemeentekrediet – opgericht in 1860 op initiatief van W. Frère-Orban, de toenmalige minister van Financiën – in België wat in Nederland de Bank voor Nederlandsche Gemeenten is. Evenals bij de BNG behoort het verstrekken van geldleningen aan gemeenten en provinciën tot de statutaire taak van het Gemeentekrediet. De wijze waarop het Gemeentekrediet de benodigde gelden verzamelt, verschilt echter van die van de BNG. Terwijl laatstgenoemde instelling haar geldmiddelen bijna uitsluitend verkrijgt op de openbare en onderhandse kapitaalmarkt, richt het Gemeentekrediet zich via zijn agentschappen rechtstreeks tot de spaarder en de belegger. Zo het Gemeentekrediet naar zijn statutaire clientèle toe dezelfde rol van financier in België als de BNG die in Nederland blijft spelen, ligt dus het grote verschil tussen beide instellingen in de wijze van inzamelen van het daartoe benodigde kapitaal.

Klantgericht en klantbewust

Het Gemeentekrediet doet via een 1300-tal eigen agentschappen, die het gehele land 'bedekken', rechtstreeks een beroep op de spaarder en de belegger. Dat direct contact leidde zowel tot de uitgifte van zgn. kasbons⁴⁾ in allerlei vormen als tot het verstrekken van cliëntenservice in de vorm van

rekeningen-courant, spaarrekeningen, hypotheaire leningen en dergelijke. Vooral de laatste jaren is het Gemeentekrediet meer een klantgerichte en klantbewuste bank geworden, waar elke particulier voor al zijn financiële verrichtingen terecht kan. Eind 1982 bedroeg zijn balanstotaal 900 miljard BF. Wat het volume van de jaarlijkse spaarinzameling betreft, staat het Gemeentekrediet nu op de eerste plaats van alle financiële instellingen in België. Aldus François Narmon, sedert 1979 directeur-beheerder van het Gemeentekrediet: 'Mijn voorganger Marcel van Audenhove beleerde dat wij een instelling *sui generis* zijn. Een Gemeentekrediet zoals het in België werkt, bestaat ook nergens elders in de wereld. Juridisch zijn wij een 'naamloze vennootschap', dus privé, met een maatschappelijk kapitaal van zevenhonderd miljoen BF maar met meer dan acht miljard BF reserves. Tot 1959 waren wij samen met de Zoo van Antwerpen de enige NV in het land die nog onder de Code Napoléon viel. Omdat wij opgericht werden in 1860, toen die code nog in zwang was. In 1872 kwam er de huidige wetgeving op de NV's die ze voor dertig jaar instelde, maar volgens onze Code Napoléon waren wij goed voor 99 jaar. Volgens de Code Napoléon kon een NV overigens opgericht worden zonder beginkapitaal, wat nu niet meer mogelijk is. Dat kapitaal kon geleidelijk gevormd worden, wat wij gedaan hebben door vijf procent af te houden van elke lening die aan een gemeente verstrekt werd. Dat is zo gegaan tot in het begin van deze eeuw, tot alle gemeenten eigenaars waren van het Gemeentekrediet.'⁵⁾

Het rechtstreekse aanspreken van de individuele spaarder en belegger – noem hem 'cliënt' – schiep ook nieuwe noodwendigheden. Voor talloze

⁴⁾ Schuldtitels met een in het algemeen middellange looptijd waarbij zowel een jaarlijkse rentebetaling voor kan komen als een rentebetaling op basis van samengestelde interest op de expiratedatum.

⁵⁾ Knack, weekblad, nummer van 6 juli 1983.

20 cliënten werd de agent van het Gemeentekrediet tot een soort financieel raadsman. Hij is overigens geen 'bankbediende', maar een zelfstandig zakenman die als mandataris met een specifiek contract aan het Gemeentekrediet verbonden is. De hoofdzetel van het Gemeentekrediet te Brussel, die wel een zekere decentralisatiepolitiek huldigt naar de provinciën toe, centraliseert als een nationale instelling zowel de commerciële politiek van de maatschappij, de financiële verrichtingen met de openbare besturen, alsook de publiciteit, de public relations en de press relations. Ook de hele gamma van eigen activiteiten, steunverlening, financiële medewerking in de culturele en recreatieve sector wordt centraal beheerd.

Culturele actie

In haar commercieel beleid bouwde de Maatschappij op de overtuiging en het inzicht dat de persoonlijke benadering van de 'cliënt' ook een zekere bemoeienis om zijn (andere dan zuiver financiële) problemen vooropstelt – en anderzijds dat de nauwe samenwerking op financieel gebied met de zgn. 'ondergeschikte besturen' ook belangstelling voor bepaalde initiatieven en instellingen die specifiek met deze besturen verbonden zijn, met zich meebrengt.

Om te beginnen: als bankier van alle Belgische gemeenten en provinciën, draagt het Gemeentekrediet van België uiteraard bij tot de financiering van de culturele infrastructuur op lokaal en regionaal vlak.

In de periode 1970-80 bijvoorbeeld werd meer dan 20 miljard BF uitgeleend voor de bouw van culturele centra, musea, instellingen voor kunst- onderwijs en andere culturele voorzieningen. Dat daarmee tegemoet werd gekomen aan reële behoeften van de bevolking, bewijst wel de stijgende belangstelling voor deze instellingen.

In 1960 – toen het Gemeentekrediet het eerste eeuwfeest van zijn bestaan vierde – besliste men een belangrijke stap verder te gaan. In feite kwam het impuls van Marcel van Audenhove, destijds (1959-1979) directeur-beheerder van het Gemeentekrediet, scherpzinnig bankier en modern humanist. Op de Algemene Vergadering van de Aandeelhouders in 1962 werd dit nieuwe beleid door de toenmalige voorzitter van de Raad van Beheer, minister van State Roger Motz, aldus verwoord:

'De openbare besturen spanden zich reeds in om het onderwijs van de bevolking te verzorgen, doch zij zullen nog een grotere inspanning moeten leveren om de algemene cultuur toegankelijk te maken voor de grote massa der inwoners en om in de geschikte vrijetijdsbestedingen te voorzien die, dank zij de technische vooruitgang, steeds maar omvangrijker zullen worden. Wij hebben gedacht dat een instelling als de onze bijzonder bevoegd was om een dergelijke actie op touw te zetten, dat zij zelfs op dit gebied een bevoorrechte positie inneemt. Zij is zo diep ingeworteld in de administratieve kernen die het dichtst het individu raken, nl. de provinciën en gemeenten, dat zij beter dan wie ook is geplaatst om de regionale instellingen, hun geschiedenis, hun politieke en administratieve werking, hun rol in het openbaar leven, beter te doen kennen evenals om hun artistiek patrimonium in het licht te stellen en zijn uitbreiding aan te moedigen'.⁶⁾

Een eerste initiatief, dat de hoeksteen werd waarop het cultureel beleid van het Gemeentekrediet zou worden opgebouwd, was de mammoet-tentoonstelling in 1960, in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten, van een deel van de kunstrijkdom die in stedelijke en gemeentelijke musea ligt opgeborgen. Het was de eerste keer in België dat zoiets geschiedde en de tentoonstelling bleek voor de 150.000 bezoekers een openbaring. Zij werd een

⁶⁾ Toespraak tot de Algemene Vergadering, op 28 maart 1962, in Bijlage van het Driemaandelijks Tijdschrift nr. 60, 1962.

paar jaar later gevolgd door een tweede, gewijd aan de kunstschaten van de zgn. 'Commissies van Openbare Onderstand' (thans 'Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn') – en voor de jaren 80 staat op het programma een tentoonstelling van kunstvoorwerpen toebehorend aan de 'kerk-fabrieken', zijnde de wereldlijke beheerders van het kerkelijk patrimonium dat niet direct tot de parochies behoort.

Plaatselijke geschiedenis⁷⁾

Reeds in 1953 was in de hoofdzetel te Brussel een 'studie- en documentatiecentrum' opgericht, gespecialiseerd in lokale geschiedenis en werd o.m. een bibliotheek over dat onderwerp aangelegd, de rijkste op dit gebied in het land, die heden uit meer dan 25.000 banden bestaat, en een uitgebreide verzameling iconografie. Naast een fonds van administratieve publikaties, uitgegeven door gemeenten en provinciën – een goudmijn voor 'plaatselijke' geschiedschrijvers – bezit deze bibliotheek heel wat waardevolle banden uit de 17de en 18de eeuw. Ze is publiek toegankelijk (tijdens de normale kantooruren) en aangesloten op het net van openbare bibliotheken in België.

In 1962 werd een jaarlijkse 'Prijs voor plaatselijke geschiedschrijving' in het leven geroepen, die inmiddels heel wat historici – amateurs en professionals – alsook een aantal verdienstelijke geschiedkundige kringen voor het voetlicht heeft gehaald. Een eigen serie uitgaven werd op het getouw gezet waarin tot einde 1983 een 64-tal banden is verschenen, met een totaal aantal blz. van meer dan 18.000. In principe verschijnt elke uitgave in de taal van zijn steller. Catalogi van nationale tentoonstellingen daarentegen worden principieel in de voornaamste twee landstalen uitgegeven.

De publikatie-activiteit van het Gemeentekrediet heeft inmiddels een sterke uitbreiding ondergaan

door de creatie van andere series, de medewerking aan publikaties door 'derden' – zo o.m. de 'Handelingen' van de tweejaarlijkse congressen van de Belgische Federatie van Geschied- en van Oudheidkundige Kringen.

Onder de voornaamste uitgaven van het Gemeentekrediet vallen te noemen: de volledige druk (1965-78) van de zgn. 'Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden', opgemaakt door graaf de Ferraris in de periode 1771-78: 12 forse banden 'Memoires' en 1100 kaarten in 12 kokers gebundeld; het 'Geschiedkundig en Administratief-geografisch Woordenboek van de Belgische Gemeenten' (1981) – 4 banden met in totaal meer dan 3.000 blz. tekst en illustraties, waarvan een Franse en een Nederlandstalige versie het licht zagen.

Tentoonstellingen over geschiedkundige onderwerpen te Brussel en elders in het land illustreren deze politiek, zoals bijvoorbeeld de allereerste tentoonstelling in België over 'Industriële archeologie' (in 1975) of de tentoonstelling 'De industrie in België. Twee eeuwen ontwikkeling' (1981), of ook de tentoonstelling 'Wij, Koning der Belgen' in het Koninklijk Paleis te Brussel in 1981, naar aanleiding van 150 jaar Saksen-Coburg-dynastie in België – een tentoonstelling die meer dan 300.000 bezoekers trok en leidde tot de afzet van meer dan 30.000 catalogi.

Al sedert juli 1947 beschikt het Gemeentekrediet over zijn eigen (driemaandelijks) tijdschrift waarin van meet af aan bijdragen van lokaal-historische en artistieke inslag hun plaats kregen. In de loop van meer dan 35 jaar groeide aldus een documentatie van bijzonder belang, waarin zowel problemen van lokale geschiedschrijving als bijvoorbeeld de

⁷⁾ J.M. Duvosquel, *Le Crédit Communal de Belgique et la Recherche historique*, in 'L'Apport des Institutions scientifiques à l'Enseignement de l'Histoire', Université Libre de Bruxelles, 1982.

22 nieuwe administratieve indeling van het land behandeld werden. Speciale nummers werden gewijd aan gemeentelijke archiefbewaring of bevatten de complete lijst van alle verenigingen voor plaatselijke geschiedschrijving in België, met vermelding van de door hen uitgegeven publikaties, enzovoort. De oplage van dit tijdschrift bedraagt momenteel ca. 10.000 in elke landstaal.

Aanvankelijk liet het Gemeentekrediet zich voor zijn diverse culturele activiteiten bijstaan door adviesraden *ad hoc*. Dáárvan is er nog slechts één overeind gebleven, nl. het 'Geschiedeniscomité' dat uit hoogleraars van de voornaamste Belgische universiteiten bestaat. Voor alle overige activiteiten worden thans specifieke 'werkcomités' samengesteld – vaak ook competente jonge hulpkrachten ingehuurd – die bij het beëindigen der activiteit ophouden te bestaan.

Het Geschiedeniscomité is bijzonder actief bij de inrichting van eigen tweejaarlijkse Internationale Colloquia (sedert 1962), over geschiedkundige onderwerpen die meestal een zeker verband hebben met de belangensector die het Gemeentekrediet vertegenwoordigt – zo (om één enkel voorbeeld te noemen) de Internationale Colloquia van 1971 en 1972 over de Overheidsfinanciën resp. in Europa en in België vóór en na de Franse Revolutie – en het overgangsproces daarvan van het Oude naar het Nieuwe Regime. De 'Handelingen' van deze colloquia worden steeds gepubliceerd in de reeds vermelde series.

Eigen expo-galerij

Sedert 1971 beschikt het Gemeentekrediet over een eigen (publieke) tentoonstellingsgalerij van meer dan 300 m² in zijn hoofdzetel te Brussel, waar de gelegenheid werd aangegrepen het spectrum van de tentoonstellingsonderwerpen naar vele zijden toe uit te breiden. De negen provinciën kregen, naar rato van één per jaar, de gelegenheid zich in die

ruimte voor te stellen, belangrijke aspecten uit de kunstgeschiedenis kwamen er aan bod – twee voorbeelden, tegelijk twee 'premières': de 'Brabantse Fauvisten' (1904-1914) in 1979, 'Kunstfotografie rond 1900' in 1983 – maar zowel de Industriële ontwikkeling van het Koninkrijk (1981), de Geschiedenis van Radio en Televisie (1978), als nog de Blaasmuziekbeweging in Vlaanderen, Wallonië en Brussel (1980) en talrijke andere onderwerpen (in totaal meer dan 60) kregen er gestalte en onderdak. Verscheidene tentoonstellingen gingen van hier uit na afloop op reis door het land, in vele gevallen – zoals bij de Blaasmuziek – telkens opnieuw geconcipieerd, voor de regio('s) waar zij werden gepresenteerd.

Thans worden zelfs hoe langer hoe meer tentoonstellingen ontworpen die specifiek gericht zijn op bepaalde musea en/of culturele centra buiten de hoofdstad. Waar het netwerk van de musea in dit land nog steeds niet volledig uitgebouwd is, kende België van 1970 af een stormachtige ontwikkeling in de oprichting van zgn. 'culturele centra' (in Wallonië naar Frans voorbeeld 'Maisons de la Culture' genoemd), polyvalente ontmoetingsgebouwen, vaak degelijk uitgerust met schouwburg, auditoria, vergader- en tentoonstellingsruimten. In het Cultureel Centrum 'Scharpoord' te Knokke-Heist bij voorbeeld werd aldus tijdens de zomer van 1983 een overzichtstentoonstelling gehouden van de vooraanstaande Belgische keramieker Pierre Caille, een tentoonstelling die in de herfst naar Caille's geboortestreek Henegouwen (Cultureel Centrum Doornik) verhuisde. In 1981 gebeurde dat te Hasselt en te Doornik voor de Belgische beeldhouwer George Gard.

Voor 1984 wordt weer een analoge overzichtstentoonstelling voorbereid voor presentatie in het Stedelijk Museum voor Schone Kunsten te Gent deze keer van het oeuvre van de Vlaamse expressionistische schilder Frits van den Berghe (1883-1939). In hetzelfde museum kende in 1982

‘George Minne en de kunst rond 1900’ een groot succes, een tentoonstelling die trouwens daarna ook in Nederland werd gehouden.

De lijst van realisaties op dit specifiek gebied is te lang om er hier verder bij stil te staan. De jaarlijkse frequentie van tentoonstellingen waaraan het Gemeentekrediet (op zijn minst) zijn medewerking verleent, ligt momenteel rond de dertig. Maar één voorbeeld dient wellicht nog vermeld: de première-tentoonstelling van dorpsgezichten in tekening en aquarel van de Nederlandse generaal Otto de Howen (1774-1848), die tijdens de periode 1815-1830 in België in garnizoen lag en op wie land en mensen een grote indruk hadden gemaakt. Een uitgave van zijn volledig grafisch werk, voor zover bekend en betrekking hebbend op verschillende delen van België en zelfs van Zuid-Nederland, is in voorbereiding.

Waarom?

Waarom graaft een financiële instelling zo diep in de culturele activiteit van het land? Verlaat zij hiermee niet haar doelstellingen? Mengt zij zich anderzijds niet in dingen die ‘de overheid’ aangaan? Gaat het om louter ‘goodwill’ of steekt er een ‘geheime’ bedoeling achter al die inspanningen – waarvan wij op deze plaats helaas niet meer dan de top van de ijsberg kunnen laten zien?

Dingen doen die zonder de interventie van het Gemeentekrediet gewoon niet zouden gebeuren – mits van kwaliteit en van een duidelijke betrokkenheid met het specifieke werkterrein van het Gemeentekrediet – dat is de sleutel, de ‘gemene noemer’ die bij de keuzebepaling inzake culturele activiteiten en steunverlening gehanteerd wordt. Aldus komt mede een bewust Gemeentekrediet-imago tot stand, dat trouwens valt af te lezen uit de resultaten van de opiniepeilingen die jaarlijks worden gehouden door een gespecialiseerde instelling en duidelijk de binding aantonen die het

Belgische publiek legt tussen ‘cultuur’ en ‘Gemeentekrediet’.

23

Dat dit gebeurt langs de lijnen van het commercieel beleid van het Gemeentekrediet, valt niet te ontkennen. Een weloverwogen spreiding van initiatieven over alle gewesten bijvoorbeeld, het leggen van bepaalde ‘accenten’, naar gelang van de plaats of de streek waar een initiatief wordt uitgewerkt, dat alles gebeurt in overleg met de commerciële diensten op centraal en op provinciaal vlak, in het belang van de Instelling en tegelijkertijd ook in het belang van de ‘consumenten’.

Wedstrijden en concerten

Hier is wellicht de plaats om twee bijzondere continu-verwezenlijkingen aan te halen, nl. de Nationale Muziekwedstrijd voor de Jeugd, opgericht in 1965 en een soortgelijke Wedstrijd voor de Beeldende Kunsten, opgericht in 1970. In beide gevallen gaat het zowel om het ontdekken, voorstellen en aanmoedigen van jeugdig talent als om het belichten van de Instellingen voor Kunstzinnige Vorming, waarvan het merendeel op gemeentelijk initiatief teruggaat. Zowel de Muziekscholen (te lande doorgaans ‘Muziekacademies’ - ‘Académies de Musique’ genoemd) als de kunstscholen (‘Academies voor Beeldende Kunsten’ - ‘Académies des Beaux-Arts’) hadden behoefte aan bovengewestelijke criteria, die hun door de ‘nationale’ Gemeentekrediet-wedstrijden aan de hand werden gedaan.

Waarom worden die scholen precies op deze manier ondersteund? De lezer bedenke hierbij dat in tegenstelling met Nederland, zij voor nagenoeg de totaliteit van hun uitgaven door het Rijk worden gefinancierd (bij behoud overigens van hun ‘gemeentelijke’ status) en dat het onderwijs er in de regel volledig kosteloos wordt verstrekt. Een financiële steun leek dus hier niet aangewezen.

24 Momenteel vormen deze wedstrijden nog de enige 'nationale' ontmoetingsplaatsen voor de musicerende en schilderende jeugd van deze instellingen, die in het geregionaliseerd België thans vallen onder uiteenlopende voogdij-ministeries.

Maar ook in dit onderdeel van zijn cultuurbeleid staat het Gemeentekrediet niet immobiel: de omvang van de Muziekwedstrijd werd sedert een paar jaar enigszins gereduceerd, om meer aandacht te kunnen besteden aan het organiseren, helpen organiseren en ondersteunen van festivals en concerten in het land. Dat laatste gebeurt naar rato van meer dan honderd per jaar, waarbij zowel laureaten van de Muziekwedstrijd als andere – doorgaans Belgische – solisten, kamermuziek-groepen, orkesten en koren worden ingezet. De Wedstrijd in de beeldende kunsten anderzijds werd na 10 jaar afgesloten met een retrospectieve tentoonstelling van de prijswinnaars – waarna een nieuw initiatief werd uitgewerkt dat in 1984 wordt uitgetest en er op gericht is in de kunstscholen 'projecten' te doen ontstaan die na beoordeling door een jury, met de steun van het Gemeentekrediet, gerealiseerd worden.

De Muziekwedstrijd ging in 1970 een Europese dimensie tegemoet, toen op initiatief van het Gemeentekrediet ten stadhuize te Brussel een 'Europese Unie van Nationale Muziekwedstrijden voor de Jeugd' ten doop werd gehouden, die momenteel buiten België zeven landelijke muziekwedstrijden omvat: Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Joegoslavië, Spanje en Engeland. In 1984 richt de Unie – waarvan binnen het Gemeentekrediet het secretariaat wordt waargenomen – een eerste 'Europese Wedstrijd' in, toegankelijk voor jonge prijswinnaars (tot 21 jaar) van bij de Europese Unie aangesloten nationale muziekwedstrijden. Daarenboven worden regelmatig zgn. 'Europese concerten' (tot op heden meer dan 50) met wedstrijdlaureaten in alle acht landen van de Unie georganiseerd.

Externe betrekkingen

Wat na welhaast een kwart eeuw culturele activiteit wel uitzonderlijk blijft in het panorama van 'cultural relations' ontwikkeld door financiële instellingen in België, is het feit dat een terzake competente eigen staf rechtstreeks voor de uitwerking van de meeste door de Directie besloten of goedgekeurde plannen instaat. Die 'Culturele Dienst' maakt thans deel uit van het Departement 'Externe Betrekkingen en onthaal' – een Departement dat samen met de Departementen 'Marketing', 'Agentschappen' en 'Relaties met de openbare instellingen' aan de Commerciële Directeur ondergeschikt is. Het historisch documentatiefonds van zijn kant is geïntegreerd in een zelfstandig Departement Studie en Documentatie dat rechtstreeks valt onder de Directeur-beheerder.

De oprichting van het Departement 'Externe Betrekkingen' in 1973, heeft niet alleen de bundeling van een aantal bestaande diensten tot doel gehad – naast 'cultuur' ook de sectoren 'public relations' en 'pers' – maar de mogelijkheid tot het opzetten van nieuwe initiatieven geschapen. Programma's werden ontwikkeld die specifiek naar de Jeugd toe gericht zijn, naar de 'Derde Leeftijd' en naar andere segmenten van het grote publiek.

Dat daarbij meer 'consumptief' te werk gegaan wordt dan bij zuiver culturele projecten, ligt voor de hand; deze initiatieven sluiten nauwer aan bij een doelgerichte commerciële politiek. Een jeugdclub, 'Jong Gemeentekrediet club - Club Jeunesse du Crédit Communal', wist in twee jaar tijds 80.000 leden aan te trekken. De Club, met een bemanning van drie jonge animatoren, stelt zich tot doel jongeren (16-25 jaar) tegen interessante voorwaarden activiteiten aan te bieden in de meest diverse sectoren: concerten, films, reizen, theater, sport enzovoort. Tegelijkertijd worden door andere stafleden ook de senioren 'aangepakt'. Sedert 1978 organiseren zij (verschillend van opzet in het

Frans, Duits en Vlaams taalgebied) jaarlijks een honderdtal muzikale ontspanningsnamiddagen voor 'zestig-plussers'.

Een nieuwe troef: de sport

In 1975 kwam de grote doorbraak naar een heel nieuw actieterrein: de sport. Op het gebied van de gemeentelijke sportinfrastructuur investeerde het Gemeentekrediet de afgelopen 10 - 20 jaar minstens zoveel als in de culturele infrastructuur. Een intense public-relationsactie zou nu op de sportwereld worden gericht. Door het uitreiken van 'sportbrevetten' aan sportieve leerlingen in de diverse takken van het basis- en het middelbaar onderwijs, ontwikkelt het Gemeentekrediet een sportief mecenaat gericht op de jeugd, dat in dit land vaak tot voorbeeld wordt gesteld.

In 1982 werd aan 800 clubs voor amateuristische sportbeoefening de 'sporttrofee van het Gemeentekrediet' uitgereikt, een vorm van beloning aan de clubs die zich vooral op het gebied van de jeugdsport verdienstelijk maken.

Een brug tussen de gebieden van sport en cultuur werd geslagen in 1982 door de uitgave van een luxeband: 'Sport in de Belgische Kunst', nadat reeds in 1976 een reizende tentoonstelling over 'Sport in België' door het land was getrokken en in 1981 in de eigen Brusselse expo-galerij een tentoonstelling van historische 'Sportaffiches' was gehouden, die nadien een tiental plaatsen in het land aandeed.

Radio, televisie en journalistiek

Naast cultuur en kunst, sport en recreatie, vond het Gemeentekrediet vrij vroeg de weg naar de massamedia Radio en Televisie. Hier dient aangestipt dat – op de nieuwste ontwikkeling van de zgn. 'vrije radio's' na, die zich te lande nog steeds in een

experimenteel stadium bevinden – radio- en televisie-uitzendingen bij de wet het uitsluitend voorrecht zijn van 'rijksinstituten' (één per taalgebied), aan wie het verbod is opgelegd betaalde publiciteit in of tussen de zendprogramma's op te nemen. Aan een aantal 'nationale' instellingen zoals de Belgische Spoorwegen, de luchtvaartmaatschappij Sabena, en het Gemeentekrediet, werd echter toestemming verleend als 'sponsor' voor bepaalde programma's (vast te stellen in onderling overleg met de media-instituten) op te treden, zonder dat evenwel die sponsoring tot méér 'publiciteit' aanleiding mag geven dan het noemen van de betrokken Instelling.

Momenteel werkt het Gemeentekrediet nauw samen met B.R.T. (Belgische Radio en Televisie), R.T.B.F. (Radio Télévision Belge de la Communauté française) en B.R.F. (Belgischer Rundfunk und Fernsehen, voorlopig beperkt tot radio-omroep) aan een 26-tal programma's, waarvan enkele tot de meest populaire radio en TV-uitzendingen behoren. Méér wellicht nog dan via al zijn andere culturele, sport- en recreatieve activiteiten, zag het Gemeentekrediet zijn bekendheid bij het grote publiek via de media groeien. Weliswaar staat deze public-relationsreus op lemen voeten: als de doorbraak van de betaalde publiciteit bij de Belgische Radio en TV-instituten komt – wat naar men beweert op korte termijn zou gaan gebeuren – is het meteen met dit bijzonder dankbaar type van sponsoring afgelopen en dienen nieuwe strategieën op dit gebied te worden ontwikkeld.

Een bevoorrecht actieterrein van PR-werking is zeker de wereld van de journalistiek. Sedert 1963 bestaat een Gemeentekrediet-Prijs voor schrijvende journalisten die zich op het terrein van de gemeentelijke problematiek hebben begeven. Sedertdien zijn daar Prijzen bijgekomen voor radio- en voor TV-nieuwsmensen – onder dezelfde voorwaarden – en kwamen Prijzen voor persfotografen en sportjournalisten die waaier verbreden.

26 De balans van al deze bemoeiingen inzake cultuur, sport en recreatie in termen van rentabiliteit opmaken is bijzonder moeilijk. Vooral omdat die bemoeiingen zoveel gedaanten aannemen – van eigen realisaties, via participatieve verwezenlijkingen tot eenvoudige sponsoring – en zoveel verschillende gebieden bestrijkt.

Museumvriendelijk

In 1983 verscheen een nieuwe slogan: 'Het Gemeentekrediet – Museumvriendelijk'. Met de stad Brugge – met haar onwaarschijnlijk rijk gemeentelijk kunstpatrimonium – werd een overeenkomst uitgewerkt waarbij het Gemeentekrediet met de bijzonder drukke zomeractiviteit in de Brugse musea rechtstreeks betrokken wordt. Als dit pilootproject slaagt, en het ziet er zo naar uit, komen ook andere steden (o.m. Brussel) aan de beurt. Op die manier maakt het Gemeentekrediet zich klaar, nadat haar culturele actie in 1960 in de gemeentelijke musea was begonnen, in 1985, wanneer de Maatschappij haar 125ste bestaansjaar hoopt te vieren, opnieuw bij deze belangrijke kunstconserverende instellingen te belanden.